

Toolkaart Maaipraktijk en bermbeheer

Boeren, telers en terreinbeheerders hebben vaak een diepgewortelde voorkeur voor strak gemaaide terreinen en niet te veel variatie. Boeren meestal omdat alles wat geen gras of gewas is, ten koste zou gaan van de opbrengst, hetgeen overigens nog maar de vraag is. Terreinbeheerders omdat het past bij de gangbare beroepsopvatting.

Voor bijen en andere bestuivers is dat zeker niet altijd gunstig. Bijen bezoeken bloemen omdat zij nectar en stuifmeel nodig hebben. Zij hebben daarom steeds voldoende aanbod van bloemen nodig. Maaïen voor bijen, hommels en vlinders betekent daarom dat er steeds delen van de vegetatie ongemaaid blijven tot een volgende maaibeurt (gefaseerd maaibeheer). Dit kan door stroken (langs randen of slootkanten) te laten staan, of door blokken te laten staan. Bij de volgende maaibeurt blijven dan weer andere stroken of blokken ongemaaid.

Voor een bloemrijk grasland (met voldoende stuifmeel en nectar) is op de meeste (voedselrijke) gronden 2x maaïen (in juni en september) optimaal.

Fruitbedrijf

Fruitbomen bloeien in het vroege voorjaar en bieden op dat moment een grote hoeveelheid nectar en stuifmeel aan bijen en hommels die de kruisbestuiving verzorgen.

Bloeiende ondergroei wordt traditioneel weggemaaid, om concurrentie voor bestuiving en nutriënten te voorkomen. Imkers geven evenwel aan dat het stuifmeel van paardenbloemen op een vroeger tijdstip op de dag beschikbaar komt dan dat van het fruit. En onderzoek geeft aan dat meer ondergroei in de boomgaard zorgt voor een grotere diversiteit aan bestuivende insecten. Hierdoor is de bestuiving minder afhankelijk van alleen de honingbij. Zo bezoeken zweefvliegen de appelbloesem wanneer de temperatuur te laag is voor honingbijen om te vliegen. Meer bloei en de ondergroei in de boomgaard kan dus juist een stabiliserend effect hebben op de bestuiving.

Wegbermen

Ook bloemrijke wegbermen zijn voor bijen zeer belangrijk. Wegbermen strekken zich in Nederland uit over een afstand van ongeveer 80.000 km en zijn vaak rijk aan allerlei bloeiende kruiden. Veel berm ligt langs snelwegen en kan dienen als leefgebied en stapsteen in het landschap: een tussenstation voor insecten tussen het ene natuurgebied en een ander. Maar dan moeten bermen wel 'insectvriendelijk' beheerd worden. In de regel worden snelwegbermen door Rijkswaterstaat tweemaal per jaar gehooïd (waarbij het gemaaide gras wordt afgevoerd). Dat dient de verkeersveiligheid en waarborgt een grote diversiteit aan planten.

Uit onderzoek blijkt duidelijk dat in de vlakken waar twee keer per jaar gehooit wordt, het aantal bloembezoeken het hoogst is. Daarbij worden daar ook de meeste individuele insecten en bloemen en de meeste verschillende plantensoorten geteld. Het is ook het enige maaibeeld waar insecten uit alle acht onderzochte groepen aangetroffen worden (vlinders, kevers, zweefvliegen, andere vliegen, bladwespen, sluipwespen, hommels en bijen). Maar naast de positieve effecten van twee keer per jaar hooien, kleven er ook belangrijke nadelen aan. Direct na het maaien is de berm enige tijd volledig ongeschikt voor foeragerende insecten. Daarbij kan verwacht worden dat het maaien grote sterfte veroorzaakt bij de larven en poppen van insecten met die berm als leefgebied.

In het belang van continue beschikbaarheid van nectar en stuifmeel, zijn er verschillende mogelijkheden van aangepast beheer. Zo zouden de wegbermen in twee gelijke stroken verdeeld kunnen worden. Als er drie weken verschil wordt aangehouden tussen de maaiperiodes, heeft de vegetatie in de eerste strook de tijd om zich te herstellen en opnieuw in bloei te komen. Een andere optie is om een smalle strook (10%) slechts een keer per jaar te hooien of te laten overstaan. Een dergelijk gefaseerd maaibeheer vergroot de kans dat er het hele jaar voedsel aanwezig is voor insecten en ook de kans op voortplanting.

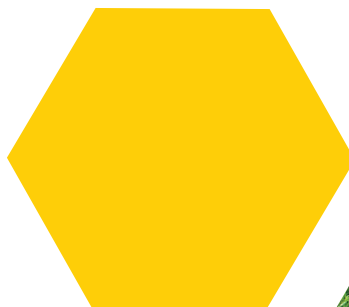
Overigens zijn er verschillende soorten bermen. Het hiervoor beschreven beleid is goed toepasbaar voor wegbermen met voedselrijke bodem. Bij arme bodem kan het voldoende zijn een keer per jaar te hooien; bermen met zeer schrale bodem kunnen met een nog extensiever beleid toe. Ook in natuurgebieden kunnen deze maairegimes toegepast worden.

Openbaar groen

Een aantal gemeentes in Nederland voert, vaak samen met natuurverenigingen zoals KNNV en IVN, op sommige plaatsen een aangepast maaibeeld. Een voorbeeld hiervan is Deventer. Ten behoeve van het 'bijenlint' in deze stad worden sommige graslanden twee keer per jaar gehooit, waardoor de verscheidenheid en het aantal bloemen toenemen. In het Gooikerspark wordt het gras niet in één keer gemaaid, maar laat de gemeente stroken met lang gras staan (mozaïekmaaien). Andere gebieden worden slechts eens per twee jaar gemaaid. Een mooi voorbeeld van gefaseerd maaibeheer met het oog op bijen en andere insecten.

Sinusbeheer is een speciale manier van gefaseerd maaien, als ruimte en tijd het toelaten.

Zie www.vlinderstichting.nl/sinusbeheer.

In het project Bee Deals werkt een groot aantal ketenpartijen aan de verbetering van de leefomgeving van de bijen. Bijen zijn als bestuivers van voedselgewassen immers cruciaal in onze voedselvoorziening. Onder begeleiding van CLM en Food4Bees nemen de volgende partijen bijvriendelijke maatregelen: Jumbo, The Greenery, Jansen-Dongen, de gemeenten Oss, Deventer, Alphen aan den Rijn, de Stuurgroep Kromme Rijnlandschap, de waterschappen De Dommel, Brabantse Delta, Aa en Maas, Rijnland, Stichtse Rijnlanden, Rivierenland, Drents Overijsselse Delta en Scheldestromen, Brabant Water, Dunea, Provincie Brabant, Provincie Zuid-Holland, Stichting Van der Hucht de Beukelaar en de Triodos Foundation. Kijk voor meer informatie op www.beedeals.nl en @thebeedeals.